

Стефан Бандера

— практик, теоретик, містик
націоналістичного руху

«Особливістю закордонного життя С. Бандери стала його активна публіцистична діяльність як теоретика революційного націоналістичного руху. Видастся, що в умовах психологочного дискомфорту серед відчужених своїх і реальної фізичної загрози життю відбувається ідейно-філософське осмислення основних життєвих цінностей і засад націоналістичної боротьби. Після бурхливої мілітарної діяльності і викрешування себе на сталь у польсько-німецьких тюрмах перо у сильних руках цього чоловіка явило нам Правду про глибинно інтимні людські, національні, релігійні і державницькі цінності. Ще далеко не все опубліковано з його теоретичної спадщини, однак збірник праць «Перспективи української революції» – це цілісне відображення його гармонійного внутрішнього життя».

Ірина Фаріон

Stepan Bandera (Stepan Bandera)
2015
Грина Гаріон
Грина Гаріон

Степан Бандера – практик, теоретик, містик націоналістичного руху

Івано-Франківськ
2013

ББК 36.3 (4УКР) 62

Ф 24

«Степан Бандера – практик, теоретик, містик націоналістичного руху» – лекція Ірини Фаріон, яку вона ви-
голосила у численних містах України й Америки з
нагоди столітнього ювілею Провідника. Це перший
аналіз теоретичних праць Степана Бандери як яскра-
вого представника філософії революційного ідеаліз-
му. Прочитання теоретичної спадщини С. Бандери
здійснено за його визначальними концептами спри-
йняття світу: Бог, Душа, Духовість, Ідея – чотири го-
ловних опори мислення та дії Провідника.

СПРАГА НА ІСТИНУ ТА ПОРИВ

Ідея написати про філософсько-політичні праці Степана Бандери виникла після того, як Чиказький осередок ВО «Свобода» в Америці запросив мене взяти участь у святкуванні Дня Героїв, присвячених 100-літньому ювілієві Провідника. Усвідомлювала, що іду до українців, які, попри географічну віддалість від материнської землі, мають у собі глибоке відчуття Батьківщини. Чи можна перед такими людьми виголошувати ритуальні лекції, якими сповнені наші ювілії? Чи є Степан Бандера тією постагтою, що легко вкладається у плюсово-мінусову систему координат теперішнього постколоніального суспільства? Чи досить його розглядати як непромінальну історичну постать? На всі ці запитання даю заперечну відповідь.

Марія Бандери в іншому: у мотивації його творчості та діяльності. Саме це я мала на меті дослідити, проникаючи у його філософсько-політичні праці. З них С. Бандера постає передусім Мислителем, одержимим ідеалістичною філософією з головними концептами трактування світу і його найголовнішого материка – Людини. В основі пізнання Людини – Бог, Душа, Духовість, Ідея. Це ключі, з допомогою яких відкриваємо найпотаємніші сенси нашого

буття. Закономірно, що ці ідеалістичні концепти С. Бандера вмонтовує у політичний вир життя, що є лише наслідком присутності або відсутності цих засад. «Основна частина боротьби революційної організації з ворогом – це і є боротьба за душу людини», – сентенція Провідника, що сягає джерела всіх удач і невдач нашого національного чи псевдонаціонального руху. С. Бандера не губить у політичному русі найголовнішого – Людини. Бо не інтереси керують політичними змаганнями, а передусім найвищі людські цінності: Правда, Свобода, Любов і Ненависть.

У 50-ті роковини від дня убивства С. Бандери ми розпочали презентацію цієї лекції про С. Бандера містами України. Коли смерть стає бессмерттям, ненависть любов'ю, поневолення визволенням? Це запитання, які з'ясовую, спілкуючись із переповненими залами України. Ми спраглі на високі істини і чисті пориви. Степан Бандера – дорога до них. Численні поціновувачі діяльності С. Бандери, а також його першовідкривачі, опоненти і ненависники стимулювали мене перевидати цю лекцію з окремими доповненнями. Успіху нам усім у пізнанні Особистості.

Ірина Фаріон

Основна частина боротьби
революційної організації з ворогом –
це є боротьба за душу людини

Степан Бандера

«Для того щоб могти і вміти повести успішну працю для опанування широких мас, треба брати їх такими, якими вони є в дійсності, це значить також з усіма їхніми хибами і недомаганнями. Підходячи до мас, не слід розраховувати тільки на високо вартісні чи вже вироблені елементи і тільки такими займатися, а на інших махнути рукою»

Феноменальною є Людина, що змогла дати назву цілому народові – бандерівці. Ймовірно, прізвище роду запрограмувало його Долю і стало знаком Свободи і Незалежності поневолених українців. Своїм походженням воно сягає латинської мови, з якої поширилося у романську, германську та слов'янську групу мов. Зокрема, італійське слово *banda* означає «корогва, прапор, загін, зграя» з визначальною мотиваційною ознакою, що сягає готського *bandra* «прапор, знаю», спорідненого з дісловом *benda* «подавати знаю»; порівняймо з давньоіндійським *bhāb*, що означає «світло». У французькій мові це слово побутує у зменшенній формі *bandera* (із суфікском -ер), що означає «пов'язка жінчі», «стрічка», «опаска», «перев'язь» (порівняй *бандероль*, тобто цюсь перев'язане) [ЕСУМ 1, с. 132-133; SL 1 с. 51; SPR, с. 29]. Якщо в польській це слово потрапило з французької, то в українській очевидно, з польської зі значенням «прапор». Справді, сам Бандера став прапором змагань за свободу українців. І досі символ цього прапора затмрює декому розум...

Нешадна, але одухотворена боротьба з трьома окупаційними режимами – польським, німецьким, московським – перетворила Його на сакрамент любові і ненависті. Тільки геройчні особистості здатні викликати таку високу напругу полярних почуттів. Де полярність – там життя. Де боротьба – там розвиток. Де позиція – там опозиція. У цьому сутність

життя як творення і смерти як забуття чи вічності. Він своїм мисленням і чином перетворив власну на-
глу смерть у життя його народу як нації. Життям на-
дихав, а смертю смерть подолав. Знаково, що навіть
польська газета «Просто з мосту» під час Варшавсь-
кого суду у листопаді 1935 року над С. Бандерою та
його 12 однодумцями, звинуваченими у терористич-
ній діяльності, зокрема вбивстві міністра внутрішніх
справ Б. Перецького, писала: «Хай українських націо-
налістів буде тільки жменька, проме напруження жертво-
ності, посвяти й героїзму тісі жменьки таке наявне велике,
що його вистачає не лише на те, щоб воскресити, а навіть
створити націю» [8, с. 83].

Невдовзі з цієї „жменьки” постала понад трьох-
сотисічна УПА, а на початку 40-х років ОУН ста-
ла провідною політичною силою на західноукраїн-
ських землях, відтак у час імперії зла ССР бандерів-
ці – це найбільша загроза для її існування. Цікавим
способом про це свідчить одна з закордонних газет
за 13–24 жовтня 1962 року: «Щоб оцінити важливість
проблеми України для советського уряду, вистачить читати
московську пресу і пресу „української республіки”: немає дня, в
якому не атаковано б українського націоналізму» (La Libre
Belgique, Bruxelles) [2, с. 276]. Сьогодні також немає
дня, аби московські ЗМІ, свої перевертні, засланці
та чужинці- україноненависники всіх мастей не пас-
кудили українців. Попри юридичне існування Української Держави, лише з 2006 року розпочинається
поступове входження націоналістів у представницьку
гілку влади, зокрема, у місцеві ради Західної України.
Стрімкий прорив припадає на березень 2009 року,
коли партія Всеукраїнське Об'єднання «Свобода» як

«Безоглядна боротьба
або капітуляція. В таких
умовах усі політичні гру-
пи, які шукають можли-
вості компромісу, себто
можливостей існувати й
діяти на середньому полі
поміж фронтами бороть-
би, відійшли з поля актив-
них дій у небуття».

«...московський більшовизм намагається досягти в першу чергу – вбити в українському народі національний інсінкт, правильно розуміння істотного змісту подій, вбити самооборонне, непримиренне відношення до Росії; завернути до політичного мало-росіянства, тільки в новій «українській» формі».

наступник націоналістичних бандерівських змагань здобула переконливу перемогу на місцевих виборах на Тернопільщині (34.69 %), виборовши першого націоналістичного голову Тернопільської обласної ради Олексія Кайду, що родом, до речі, із Запорізької області. Місцеві вибори 2010 року не лише підтвердили закономірність тернопільської перемоги, але забезпечили націоналістам більшість у міських радах Львова, Івано-Франківська та Тернополя, а також головами обласних рад Івано-Франківщини та Львівщини стали націоналісти Олександр Сич та Олег Панькевич. Понад 2 тисячі місцевих депутатів у більшості областей України стали представниками націоналістичного українського виборця. Відтак тріумфальну перемогу націоналісти на чолі з Олегом Тягнибоком здобули на парламентських виборах 2012 року (понад 10%, а це 2 млн. 129 тисяч 933 виборці, себто 37 народних депутатів), всупереч brutal'nyi soціологічній брехні, продажності преси та шаленій атаці з боку українофобської влади партії регіонів. Вперше за всю історію націоналістичного руху заступником Голови Верховної Ради України став свободівець Руслан Кошулинський. Це і єтяглістю і вкоріненням ідеї, що хоч і штирих-пунктиром пробивається крізь голodomори, репресії, розстріли, асиміляцію, псевдодемократизацію, лібералізацію – але набирається сили, здіймається і розкриєТЬСЯ. Це зміна суспільної свідомості через її деколонізацію і повернення до націоналістичного світогляду значної частини громадян України. Аби стрімко й невпинно відбувалося відродження націоналістичної ідеї у супротиві до лібералізації та глобалізації,

варто уважно приливатися до її фундаментального втілення – Степана Бандери.

Ще чотиридцятирічним Степаном, довідавшись про завдані поляками тортури Ользі Басараб – член-кині УВО, – застосував їх до себе: заганяв під нігти голки; бичував свої плечі військовим ремінним поясом із залишою пряжкою; затискав до крові пальці, вклавши їх між двері й одвірки; притікав руки до скла нафтової лампи і навіть збирав з долівки розлиту зупу, приповідаючи: «*Їж, Степане, бо і таку юшку може ще доведеться тобі колись їсти...*» [8, с. 75].

Якось в Академічному домі у Львові зібралися група студентів, серед яких студент-правник у контексті розмови сказав: «*Я до ніякої політики не мішаюся. Я – український студент, і це все!*». Степан, глянувши на нього, іронічно посміхнувся, встав і вийшов. Згодом, як прийшов цей „неполітичний“ студент до товариства і став подавати кожному руку, то Бандера на місце простягнутої руки відвернувся, заклавши свої руки до кипені. На зауваження свого друга Г. Мельника, що він спричинився до неприємної ситуації, Бандера відсік: «*Як тобі це не сподобалося, можеш заскафжити мене до суду*» [6, с. 92]. За десятки років такого самого „неполітичного“ студента зі Львівського педагогічного університету Б. Сташинського завербували московські служби – і він – «неполітичний» – убив Бандеру. Не менш знаковим було ставлення Бандери до партії демоліберального спрямування УНДО, що ратувало за виборчий блок з жидами. Він виразно дистанціював себе як радикала-націоналіста. Таким був кодекс чести і моралі цього юнака. Роки фізичного і морального самовищколу дали нечуваний вислід.

«*Маршувати найшифшою всенародною лавою можна тоді, коли в цій стихії є ядро, що ніколи не зійде на манівці.* Це дві взаємозалежні речі: залучування до боротьби найшифших кіл і розбудова перед них цілеспрямованого і здисциплінованого організованого ядра».

«*Наші ідеї – це наша найбільша сила, найуспішніша зброя, якою переможемо більшовизм.*»

«Большевизм так деформус ціле життя ССР, щоб запевнити собі беззастережну підлеглість і служняність мас. Для того він низить усі людські спільноти, передусім найсильніші – родину й нацю».

«УССР не походить з волі України, навпаки, є протиставленням до неї та політичним утвором для її уярмлення»

На Варшавському суді, згадує прокурор Желенський, «від нього била невичерпна енергія та фантастична сила»; журналіст із польської газети «Батьківщина» зауважує, що цей «низенький, маленького зросту, худорлявий, з лицем молодого хлопчика, темноволосий, підстриженний, одягнений у чорне вбрання» чоловік „думки виявляє у якій формі, з них видно, що це інтелігентна людина. [...]. Відчувається, що ця людина цілком не подібна до більшості підсудних» [8, с. 82]. Вирок – смертну кару (через амністію замінено на довічне ув’язнення) – Степан Бандера та Микола Лебедь сприйняли вигуком: «Хай живе Україна!».

Містична сила цього молодого чоловіка проявилася в унікальному епізоді судового засідання Львівського процесу (25.V. – 26. VI. 19936 р. – звинувачення у державній зраді): “На самому початку процесу останнім до залі ввели Степана Бандеру. Коли він з'явився, всі підсудні встали з місць і привітали провідника: «Слава Україні!». За підсудними піднялися адвокати і глядачі, а за ними – судді, присяжні, журналісти й усі поліційні функціонери різних рангів. Ось як описав цю подію адвокат С. Шухевич: «Вони якось механічно попідносилися в переконання, що на залю увійшов суд або якийсь високий польський достойник. У цей спосіб ціла зала – як один муж – піднялася, щоб пошанувати молоденського Бандеру, коли той входив на залю. „Пане, пане, – говорив я отіля до [судового] радника Тинки, – ви дивуєтесь, що украйнський народ слухає Бандеру; коли ви самі віддаєте йому такі горори: всі счасте, коли він входить на залю судової розправи» [8, с. 84].

Не менш важливий епізод про містичну силу Степана Бандери залишив його сповідник у тюрмі

отець Кладочний: «Був побожний, релігійний, сповідався, приступав до святого Причастя...[...]. Від него била сила волі і устремлення поставити на своїому. Якщо є іберменш (надлюдина), то він власне був такої рідкісної породи – іберменш, і він був тим, який ставив Україну понад усе». Унікальність цієї енергетики та сили волі мала своє безприкладне втілення у манері провадити розмову та ухвалювати рішення. Спогади про це зоставив П. Мірчук: «На всіх засіданнях Проводу Бандера звертав увагу на діловитість, не любив загальнікових риторичних промов, сам ніколи не вживав описового промовництва (пишномовства) й інших здіржував від відходження від теми й закінчував кожну точку прийняттям остаточного рішення в даній справі і дорученням, хто відповідає за виконання даного рішення» [8, с. 87, 89].

Перш ніж вимагати від інших треба було самому стати прикладом безоглядного чину. Отож найважливіші віхи його діяльності, що перетворили Бандеру у символ і пропор визволення українців:

1. Розбудовував ОУН у Калуському повіті і відповідав за розповсюдження підпільних видань на Західній Україні.

2. Із 1932 року був заступником Крайового провідника ОУН, зазнавши п'ятьох арештів за антипольську діяльність.

3. 1933 року ініціював резонансну шкільну акцію «У боротьбі за душу української дитини» з видруком і поширенням 98 тисяч листівок та 6 тисяч відозв. У листівці йшлося: «Українські батьки й матері! Ми мусимо перейти від оборони до рішучого наступу проти польського панування, то є проти польської держави й польського Духа на всіх ділянках нашого життя, в першу чергу в школах».

«Комунастична система запротистила правду до тюрем, концтаборів, загнала її в підпілля, а на її місце поставила фальш і брехню. Але не зуміла вирвати з людської душі розуміння, що таке правда. Туго за нею, бажання її перемогти. Бо правда – це дорога, якою людська душа прямує до Бога. А від цього прямування ніхто і ніщо не відверне людства».

«Сили душі кожної людини й цілого народу теж потребують плекання й насилування, особливо тоді, коли їх перебояжено постійною надмірною напругою. Це мусить мати на увазі кожний, хто турбується про долю свого народу. **Віра найбільше скріплює сили душі.** Через правду й глибоку віру в Бога, Спасителя, кожна людина й цілий народ мають зможу безупинно черпати з вічно живого джерела стільки сили, скільки їхня душа спроможна сприйняти».

У відозві зазначено: «Молоді друзі! Украйнські школи!» [...] ...не дайте, щоб з Вас вороги зробили яничарів! Не дайте, щоб ляхи обернули Вас у своїх службяних рабів! Ви маєте бути лицарями й борцями за волю України! Перед Вами велика свята боротьба».

4. На знак протесту проти Голодомору, організованого Москвою, як керівник Крайової Екзекутиви ОУН у жовтні 1933 року дав розпорядження про атентат московського консула у Львові. У результаті Микола Лемик убив розвідника НКВД О. Майлова, привернувши таким способом увагу світу до геноциду українців в комуністичній Росії. На Варшавському процесі Бандера сказав: «Я сам про цей атентат вірив...[...]. Але вірдоваж цілого того часу я не переживав того, що я переживав тоді, коли висилав двох членів на певну смерть: Лемика і того, хто вбив Перацького...», „але – наша ідея в нашому понятті с така велична, що коли йде про її реалізацію, то не одинці, не сотні, а мільйони жертв треба посвятити, щоб її таки зреалізувати».

5. За наказом С. Бандери 15 червня 1934 року Г. Мацейко здійснив атентат на польського міністра внутрішніх справ Б. Перацького на знак протесту щодо нестерпного становища українців у Польщі, зокрема пасифікації краю.

6. З наказу С. Бандери Я. Карпинець виготовив повітряні балони для переневи і розкидання оунівських відозв на Східній Україні, а відтак було створено організаційний зв'язок і похідні групи на ці терени.

7. Ініціатор боротьби з місцевими відступниками – прислужниками („хруньями-угодовцями“) польсь-

кого режиму. Як вислід – убивство директора львівської гімназії І. Бабія та Я. Бачинського (1934 р.).

8. Ініціатор створення „зелених кадрів”: у зв’язку з посиленням польського терору члени ОУН мали перейти у глибоке підпілля і вести з окупантами не-примиренну боротьбу, об’єднуючись у збройні партизанські загони. Одне з їхніх завдань – визволення заарештованих членів ОУН. Цей проект передував зародженню УПА.

9. Перетворення Варшавського і Львівського судових процесів (1935–1936 рр.) на трибуну проголошення націоналістичних ідей і демонстрацію непохитної і незламної поведінки. Як вислід – поразку перетворено на перемогу ідеї національного визволення та свободи. ОУН збагатилася 20 тисячами членів, що протистояли двом імперіям – польській і московській. Під час тих процесів авторитет і популярність С. Бандери так зросли, що народ почав складати про нього пісні і легенди.

10. За час понад п’ятирічного ув’язнення (13 вересня 1939 року у воєнному хаосі втікає з тюрми) провів 3 протестових голодування по 9, 13 і 16 днів.

11. У лютому 1940 року після ідеологічних конфліктів із А. Мельником (зокрема, орієнтація останнього на зв’язки з Німеччиною) створено Революційний Провід ОУН на чолі з С. Бандерою, з якого згодом виросла УПА. 3 квітня 1941 року у Кракові на Другому Великому Зборі ОУН С. Бандеру одного-ласно обрано Головою Проводу.

12. 30 червня 1941 року у Львові проголошено Акт відновлення Української Держави. С. Бандера

«Основні правила наших ідей коріняться в українській духовності, сформульованій та утвердженні впродовж цілого історичного розвитку, в духовності, яка гармонізує з найкраїнішими досягненнями розвитку вселюдської духовної і суспільно-політичної культури та поступу. Наші правила є діаметрально протилежні до духу й стилю московського большевизму, в якому є зібрані, повторені й доведені до рафінованої системи виявили найчорнішої реакції й падіння з цілого історії людства, з негативним застосуванням присвоєних більшовизмом чужих здобутків матеріального і технічного поступу».

« ...найбільше лиха в українському політичному житті, найбільше внутрішніх суперечностей і шкідництва для визвольних змагань походить з матеріалістичного світогляду, з чужих, соціалістичних ідеологій і концепцій та з хиб характеру одиниць і цілих гуртів. Український націоналістичний рух не приймає жодної з філософських систем, створених чужинецькими мислителями, не займається ними. При тому ж для українського націоналізму є притаманний український світогляд, що є витвором українського духу, природи і цілого українського народу, посталий на базі загальнохристиянського світогляду. [...] Український світогляд є християнський».

був співавтором тексту, ініціатором його оприлюднення та взяв на себе відповідальність за його суть перед німецькою окупаційного владою. Як вислід – 5 липня 1941 року арсеніт і нацистський концтабір Заксентавзен до 27.IX. 1944 року.

13. 1945 року С. Бандеру разом із Р. Шухевичем та Я. Стецьком обрано до Бюра Проводу ОУН. На вимогу Проводу і задля безпеки життя С. Бандера виїздить за кордон, аби розбудовувати закордонні частини ОУН, зокрема їхню військову спроможність для боротьби у Краю.

Відтак із 1948 року в організації наступають глибокі внутрішні ідеологічно-організаційні конфлікти між колишніми однодумцями. Опозиція вперше поширює чутки, про перехід ОУН в Україні на соціалістичні позиції. А отже, це слід зробити і за кордоном. На знак протесту «підшивання під фірму ОУН неокамунізму» 22 серпня 1952 року С. Бандера погинає кермо Голови Проводу всієї ОУН, однак 5-та Конференція ЗЧ ОУН знову обирає його своїм Провідником. Характерно, що цей розбрат триває на тлі щонайменше шістьох викритих замахів на життя Провідника, останній із яких 15 жовтня 1959 року мав доконечний результат. Знаково, що ще 1946 року М. Бажан як представник делегації УССР на засіданні сесії Генеральної Асамблей ООН у Лондоні вимагав від західних політичних лідерів видати С. Бандеру як «запеклого злочинця супроти людства».

Особливістю закордонного життя С. Бандери стала його активна публіцистична діяльність як теоретика революційного націоналістичного руху. Ви-

дається, що в умовах психологічного дискомфорту серед відчужених своїх і реальної фізичної загрози життю відбувається ідеологічно-філософське осмислення основних життєвих цінностей і констант націоналістичної боротьби. Після бурхливої мілітарної діяльності і викрещування себе на сталь у польсько-німецьких тюрях перо у сильних руках цього чоловіка явило нам Правду про глибинно інтимні людські, національні, релігійні і державницькі цінності. Ще далеко не все опубліковано з його теоретичної спадщини, однак збірник праць «Перспективи української революції» (Дрогобич, 1998) – це достатнє відображення його гармонійного внутрішнього життя.

На основі тих праць природно вибудувати ієархію його засадничих життєвих цінностей за визначальними концептами, себто згустками ментальної свідомості Провідника: БОГ, ДУША, ДУХОВІСТЬ, ІДЕЯ.

Концепт БОГА

Степан народився у родині греко-католицького священика Андрія Бандери і Мирослави Глодзинської – доньки священика. Батько не відділяв релігійних переконань від національних, тому у пору першої світової війни пішов добровольцем до Української Галицької Армії польовим капеланом. Після поразки повернувся до священичої роботи. 10 липня 1941 року отця Андрія після довгих допитів розстріляли енкаведисти. Незадовго до вбивства отець казав: «Насильна смерть від більшовицької кулі або від катувань у в'язницях НКВС прискорить мою зустріч зі споконвічним Богом!» [7, с. 12]. Так і сталося.

«Революційне змагання – це національна боротьба в площині духовості, культури, боротьба суспільно-політична й мілітарна, за повне знищення існуючого стану, його змісту й за побудову цілком нового, під кожним оглядом кращого стану, який відповідає потребам і бажанням українського народу».

«Свідомість, що з нами Бог – це найтевніша і найбільша поміч для нас усіх, зокрема для всіх борців і страдників українського визвольного змагання»

«...не можна дивитись тільки на те, яку матеріальну й фізичну силу має якася держава, або група держав, але одночасно, чи радше на віт на самперед, треба дивитися на їх ідейну настанову і напрямок політики, бо якщо ці диспонуючі фактори не є в порядку, тоді сила йде пішо».

«Соціальні революції символізують бафикади, національні – дивізії»

Степанове трактування Бога випливало з органічного родинного середовища, а випущена нитка життя лише додавала особливих кольорів у Його осягненні. Однак найважливіше полягало у самому усвідомленні Божої присутності: «Свідомість, що з нами Бог – це найпевніша і найбільша поміч для нас усіх, зокрема для всіх борців і страдників українського визвольного змагання» [1, с. 414 – далі покликання на сторінку]. Саме Господа С. Бандера називає **«невічевірним джерелом»** людської сили. Національні і людські прагнення до волі та правди мислитель вмотивовує їхньою Божою даністю, волею і призначенням: *«Ми хочемо жити у згоді і взаємному шануванні з усіма народами доброї волі. Такі самі права визнаємо за іншими народами, за які боремося для себе. Не хочемо бути ані об'єктом, ані спричинником поневолення, визиску і кривди. Ми боремося активно за волю і правду не тільки тому, що їх потребуємо для себе, але передусім тому, що Бог дав людям ці скарби і такі закони, а основою нашої волі єйти за волею Божою. Такі ідейно-моральні засади не допусяють ніколи до того, щоб Україна була спільніцею Москви в її протинародному загарбницькому імперіалізмі»* (с. 420).

Поняття *правди* і *любові* невіддільні від Бога – вони є самим Господом: *«Комуністична система запрототила правду до тюрем, концтаборів, загнала її в підпілля, а на її місце поставила фальш і брехню. Але не зуміла вирвати з людської душі розуміння, що таке правда. Туго за нею, бажання її перемогти. Бо правда – це дорога, якою людська душа прямує до Бога. А від цього прямування нікто і ніщо не відверне людства [...] Так само не згасити большевикам любови близького, почуття справедливості та прагнення її тріумфу. Бо це основні*

Божі закони для людської спільноти, підвалини взаємін між людьми, які голосом совісти завжди відзываються в душі» (с. 412)

На думку С. Бандери, руйнування християнського світогляду – це знищення визначальних духових засад українця. Найбільше лихо – у матеріалістичних псевдоцінностях більшовизму, тоді як «Український світогляд є християнським» (с. 140). На суді над убивцем С. Бандери дочка провідника Наталія закінчувала свою промову характерними словами: «Мій незабутній батько виховав нас у любові до Бога і України. Він був глибоко віруючим християнином і загинув за Бога та незалежну вільну Україну – за свободу всього світу» [2, с. 215]. Феномен християнства у його одночасній універсальності та індивідуальності – людській і національній.

Концепт ДУШІ

Якщо б нам відкрився Господній лексикон – то, мабуть, серед стрижневих слів і найпевнішої Його реальності було б слово – ДУША: ця невидима, але наскрізь визначальна сакральна субстанція життя людини і її стосунків з Богом. «Душа – це те, що робить траву травою, ліс – лісом, людину – людиною. Без душі трава – сіно, ліс – дрова, людина – труп», „Бо не тіло, а душа с людиною», – каже Г. Сковорода.

Це слово-концепт пронизує праці С. Бандери, позаяк він сам був передусім ДУШЕЮ, що матеріалізувалася і в житті, і після його смерти у мільйонах убитих, живих і ще не народжених його наступниках. Його душа дала назву народові – бандерівці, а Львів і досі називають Бандерштатом... Бандерина

«Ідея гідності і пошанування людини, її вільного розвитку, власної ініціативи, творчого та достойного самовключення в гармонійний уклад зірного національного і суспільного життя є діаметрально протилежна до більшовицької тиранії, уярмлення і висміювання людини, топтання її гідності, нівачення свободи».

«Україна, з уваги на своє геополітичне розташування, може тільки власними силами, власним змаганням здобути й вимінити свою незалежність. При цьому вона виконуватиме важливу місію шифтного значення і для інших народів, здійснюючи та захищаючи універсальне гасло: «воля народам – воля людині!»

«Так само не згасити большевикам любові близького, почуття справедливості та прагнення її триумфу. Бо це основні Божі закони для людської спільноти, підвалини взаємні між людьми, які голосом совісти завжди відзываються в душі»

візія ДУШІ як сакрального і визначального первіння людини має три площини: *Божу, людську і національну*, що вписані у політичний вир життя.

Божу тому, що «людська душа походить від Того, Хто споконвіку був перед життям і буде після життя, вічно, а оборона великих прав більше наближає людську душу до Бога, ніж життя» (с. 412). Характерно, що на суді Бандера, якого звинувачували у вбивстві польських прислужників Бабія і Бачинського, підкреслив: «*Коли ж хтось добровільно і свідомо стівдіє з ворогами в поборюванні, і то фізичними методами, українського визвольного руху, ми стоімо на становищі, що за такий злочин національної зради належиться лише кафа смерті.*

Неминучим є у Бандери вплітаннях високих істин у суспільне життя – бо людина обов'язково суспільна, себто покликана жити у спільноті родинній, національній, державній. Катастрофою для тих трьох типів спільнот стала більшовицька війна з реалітєю, з Христовою Церквою, однак, зауважує мислитель «закладеної в людській душі основи віри: *туги за Богом і шукання Божества*» знищити неможливо (с. 412). Людина житиме повноцінним життям лише у контакті з Всевишнім. Близкуча метафора від Бандера *«туга за Богом»* оприявлює живучість душі: вона є, позаяк тужить за політично убитим Богом. Вмонтовуючи поняття ДУШІ у політичний вир, С. Бандера віднаходить «істотну причину невдачі більшовицької інженерії в духовій ділянці»: «*вона натрапила на такі **первні** в душі людини, яких не можна ні змінити, ні знищити, а яких походження, сила і вплив сягають далі, ніж межа життя і смерті*» (с. 412). Там, за цією межею, Істина, тотожна Богові. Слухно казав 1939 року міністр закордонних

справ Польщі пан Бек: «Коли на нашу землю прийдуть німці – вони заберуть свободу, коли – москалі, то заберуть душу».

Невідступно аналізуючи двобій націоналізму з комунізмом, мислитель констатує: ця боротьба є змаганням за душу людини: «Основна частина боротьби революційної організації з ворогом – це і є боротьба за душу людини, за ідейний вплив на цілий нарід, за поширення ідеї й концепції визвольної революції серед найшифровіших мас народу, захоплення їх цією ідеєю і через це приседнання їх на бік визвольної боротьби» (с. 286); „Між московським більшевизмом-комунізмом і українським націоналізмом іде найважливіший змаг за душу українського народу» (с. 322).

Люди звикли піклуватися про свій фізичний стан. Зрештою, інстинкт самозбереження завжди на сторожі. Однак ще більшої праці і турботи потребує душа. С. Бандера розмірковує про це передусім у контексті виснаженої душі цілого народу: «Сили душі кожної людини й цілого народу теж потребують плекання й наснажування, особливо тоді, коли їх перебоятожено постійною надмірною напругою. Це мусить мати на увазі кожний, хто турбується про долю свого народу» (с. 413). Найпевніші ліки для виснаженої душі – це віра. Саме вона «найбільше скріплює сили душі». Через правдиву й глибоку віру в Бога, Спасителя, кожна людина й цілий народ мають змогу безупинно черпати з вічно живого джерела *стільки сили, скільки їхня душа спроможна схрінити*» (с. 413).

Зміна світу і суспільства лежить аж ніяк не в царині виробничих відносин, хоч вони як складник зasadничої зміни посідають якусь частину важливо-го місця. Загадка зміни світу і суспільства у цій самій невидимій субстанції, що дає дихання життю: «У ма-

«Вона (Москва – авт.) зміряє до систематичного оточення української національної субстанції, до ви- положення з душі її життя українського народу всього національного змісту».

«Істотною причиною невдачі більшовицької інженерії в духовій ділянці є те, що вона натрапила на такі першні в душі людини, яких не можна ні змінити, ні знищити, а яких походження, сила і вплив сягають далі, ніж межа життя і смерти».

«Ми завжди обстоюємо незалежність української політики, яка керується тільки українською речістю, а не кокетуванням (безуспішним!) із сторонніми силами».

«Весь український народ є підметом і цілевим визначенням українського націоналізму. Якнайкраїцій, всебічний розвиток усіх сил і частин української нації, свобода й дійсна справедливість для всіх громадян України – це основні лінії його програми».

сировості лежить сила і забезпека революційної підготови. Бойливість властива суть – це свідомість, внутрішнє переконання і наставлення кожної людини, заховане в її душі» (с. 260). Постійне звернення мислителя до внутрішнього світу людини вможливлює зазирнути у його глибини. Саме ця бездонна інтравертність давала такий всеосяжний екстравертний вислід – ОУН як провідна політична сила Західної України, УПА як феномен змагання з двома тоталітарними режимами, теперішнє відродження націоналізму.

Концепт ДУХОВОСТИ

Жоден сучасний тлумачний, перекладний чи спеціалізований словник, виданий у радянській Україні і пострадянській також, не містить цієї лексеми, однак вона пронизує твори С. Бандери і його сучасників. Під російським впливом фактично зруйновано українську паронімну пару слів *духовний* – *духовий*. Слово *духовний* стосується тільки церковно-релігійного життя, а *духовий* – світського: найвищих вартостей духу – філософії, культури, мистецтва, внутрішнього морального світу людини. Про це свідчить увесь пласт української літератури XIX і перших десятиліть ХХ століття, тому й, зрозуміло, що і праця Провідника, які були і є ще поза лінгвістичним опрацюванням. Натомість зміст понять *духовий* і *духовний* відповідає таким самим значенням у польській, англійській, французькій та італійській мовах, зокрема у німецькій *geistlich* – «духовний, церковний», *geistig* – «духовий, нематеріальний, ментальний», себто «духове» називає протилежність матеріального, за М. Гайденгером – це означення «п'ріви між надчуттевим і чуттєвим» [3, с. 60]. Українській мові судилося фактично втратити

це розрізнення між «надчуттєвим і чуттєвим» із тієї причини, що російська мова має лише одне слово для позначення цих антонімних понять – *духовний міф человека, духовный пастор*. Життя С. Бандери – це щоденне суспільно-політичне *духоведення* і водночас релігійне *духовновілення*. Через те наскрізне використання слова *духовий* – це свідчення саме його практики життя.

Людина – це передусім носій моральних цінностей і культури. Нація – це політично обрамлена кровно-духова етноспільнота. Поза цими первісними людини і нації матимемо справу з істотою та населенням, або просто політично неідентифікованим згromадженням. Провідник трактував українську духовість як генетично-історичний код національного життя у супротиві з більшовицьким деструктивізмом: «Основні правди наших ідей корінятися в українській духовості, сформульований та утверджений вірдоваж цілого історичного розвитку, в духовості, яка гармонізує з найкрасічими досягненнями розвитку вселюдської духової і суспільно-політичної культури та поступу. Наші правди є діямальною протилежні до духу й суті московського большевизму, в якому є зібрани, повторені й доведені до рафінованої системи вияви найчорнішої реакції й падіння з цілої історії людства, з негативним застосуванням присвоєних більшовизмом чужих здобутків матеріяльного і технічного поступу» (с. 37).

Націоналістичний рух покликаний культивувати цю історично обумовлену етнодуховість як невід'ємну передумову творення і розвитку нації: «Найперше йдеться про збереження від *загади* (знищення – І. Ф.), про відрізання живучим того, що є найстотнішим в житті й розвитку нації, що становить властивий зміст

«Наші пропорні гасла є незмінні: загальне гасло – «свобода народам, свобода людині» йде разом із цілком конкретними: «за самостійну Соборну Українську Державу», «за повне знищення большевизму, комунізму й усякого російського імперіалізму», «за розвалення СССР і за самостійні національні держави на його місці».

У масовості лежить сила і *забезпека революційної підготовки*. Бо її властива суть – це свідомість, внутрішнє переконання і наставлення кожної людини, заховане в її душі».

«Зберігати державницьку традицію — це значить не зводити її поза справжнє життя до музеїв, а пов'язувати її з актуальними державницькими змаганнями, сприяти тому, щоб була дотримана історична перманентність поміж теперішніми державницькими змаганнями і традицією з минулого і **то головно** щодо позитивного змісту. В усьому найважливішим є самий зміст, суть, а не спрощені формального порядку, як назви і т. ін., або питання персональні чи групові».

її самобутності, змисл її розвитку як збірної одиниці». Характерно, що в наступному засновку розлогого Бандериного силогізму обов'язково йдеється про універсальний складник людської духовості, зокрема «*про захист найвищих загальнолюдських цінностей — віри в Бога, волі, гідності, права й вільного розвитку народу й людини ...*». На основі цих двох різних, але не супротивних тез мислитель уводить поняття внутрішнього «*власного життєвого рушія*», який на різних відтінках народної долі має запускати авангард «*вібраторів*»: «*Як людський, так і національний організм доти живуть, доки в них не згаснуть власні життєві рушії. За фізичне збереження народу змагається кожна одиниця й національна спільнота безнастінно і, можна сказати, автоматично; інспінкт фізичного самозбереження діє в народі скрізь, з великою напругою. А духове збереження лежить на відповідальності, зусиллях і боротьбі вібраторів*», яких і покликана готувати ОУН (с. 352–353). «*Активна верства, що об'єднає націю, вийде не з вибору, а з добору*», — зауважував Д. Донцов [5, с. 9]. Гадаю, що С. Бандера має на увазі саме цих лібраних з горнила духу і духовості.

Втігата духовості як генетичного й історичного коду і є найбільшою і первинною трагедією нації — все решта наслідок: «*Якщо б більшевики справді могли прищепити українському народові відношення до російського народу, як до „старшого брата“, теорію про спільне історичне коріння, про споріднену духовість, віру в доброзичливість, щирість російського народу супроти України, захоплення російською культурою, переконання у її вищість, досконалість, бажання переймати все від Росії, уподобінюватися, та інші того роду слабості, — то це прикувало б Україну*

до Росії певніше й тривкіше, ніж найсильніший політичний зв'язок, сильніше від усікого терору» (с. 168).

Уже як вторинну причину трактує С. Бандера економічний, але невід'ємний чинник: «До того приєднується послідовне, щораз сильніше, тотальнє пов'язування народного господарства України з московським, поставлення такого принципу в основу цілої советської господарської системи. Вона керується не економічними, а більш політичними рациями, щоб часом відділення України від Росії було з економічного боку неможливе, чи дуже трудне, щоб господарство України завміфало автоматично, коли Москва спинить кровообіг у відповідних артеріях, чи коли вони були переврані відділенням України від Росії» (с. 168). Чи не є це передбаченням сучасних взаємин між Україною і Росією у так званому газовому конфлікті, де позірно основним каменем спотикання є ще не вкрадена московитами українська газотранспортна система. Власне через втрату Україною свого значного духового потенціалу ця проблема з року у рік вибухає вже не локальним, а світовим конфліктом як розплата Європі й Америці за мутацію їхньої духовості: агресора слід знищувати, а не втихомирювати через ситуативне пристосуванство. Духовість пристосувати неможливо — її можливо спотворити. Отож «революційне змагання — це національна боротьба в площині духовості і культури...» (с. 138).

Концепт НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Ідея — це визначальне поняття, переконання, принцип, що лежить в основі теоретичної системи, логічної побудови чи світогляду. С. Бандера — яскравий

«...національна ідея...
є головним рушієм най-
можутніших історичних
здвижень».

«Гітлеризм виразно проголосував свій імперіалізм у формі расистської теорії. Більшевизм приховує свій московський імперіалізм під фармою інтернаціоналізму, класової солідарності пролетаріату, світової комуністичної революції. Все протиставлення поміж ними, від ідеологічного починаючи, аж до воєнної розправи, за своєю суттю було конкурентійною боротьбою двох подібних імперіалізмів за панування на тому самому просторі, а не боротьбою двох протилежніх світоглядів, ідеологій, суспільно-політичних систем».

«Не сміс тепер відживати подібна хвороба в українській політиці, юстарій чи новій формі, як нові протисамостійницькі федерацістичні, унійні, всесвітнянські тенденції. Вони виражають як кон'юнктурні явища у висліді погоні за тим, щоб відкривати «нові, модерні» цілі й шляхи украйинської політики, при невмінні відрізнати традиції роздвоєні тенденції в міжнародному житті від тимчасових, кон'юнктурних ситуацій».

представник філософії ідеалізму, що на противагу матеріалізму визнає первинність ідеї, духу, відчуття, свідомості; С. Бандера – це надпотужний практик революційного ідеалізму, що на початку ХХ століття зійшовся у смертельному авбої з революційним більшевицьким матеріалізмом. Останній тимчасово переміг, аумаю, не тільки через масовий терор і, як наслідок, мутацію ментальності, а через деструктивне апелювання до сухо споживацьких поверхневих цінностей людини – соціальної маси. Маса відгукнулася. Ми простіше ковзати навіть по гаданому райському добробуті, ніж працювати над актуалізацією своїх духових і духовних можливостей. Чи не звідси Лесіне: «Умій своїм життю до себе дорівняти...»?

Як типовий ідеаліст С. Бандера ототожнює ідею з сакральним концептом – душою: «Ідея – це душа, породжуюча і рушійна сила цілого визвольного руху, це його найістотніша, незмінна суть. Життєвість, тривкість і перемога революції залежать передусім від сили, якості ідеї, яка є рукою, наскільки вона відповідає духовості, природі, життєвим прагненням і потребам народу, наскільки вона висловлює його найкращі пориви і мобілізує шляхетні, динамічні, геройчні елементи нації і такі ж засновки в духовості людини» (с. 287). Близьче теоретизування, однак проблема, як запалити більшість цією ідеєю, як дістатися забетонованих споживачтвом душ? Він подолав цю проблему, створивши провідну політичну силу Західної України у передвоєнний період, з якої виросла найідеалістичніша мілітарна сила – УПА. Перед цим фактом політичного ідеалізму пасували навіть вороги. Польська католицька газета «Плонія», пишучи про Варшавський процес, визнала,

що доцільно не писати «моральних поучень» про гріх «убивання близького», як це в той час робила частина української католицької преси, а варто звернути б увагу на конечність справжньої об'єктивності й справедливості в підході суддів [...]: «мають судити людину, яка хоч і вчинила найважчий злочин, проме заслуговує на пошану, бо вона потоптала закони в боротьбі за ідею» [8, с.83]. «Наші ідеї, – казав С. Бандера, – це наша найбільша сила, найуспішніша зброя, якою переможемо більшовизм» (с. 253).

Тепер на зміну матеріалістичному большевизмові прийшов прагматичний лібералізм – набагато вищуканіший, у демотолерантних шатах супротивник перпендикулярного, безкомпромісового ідеалістичного націоналізму, що весь час потребує духових зусиль людини над собою, а то і жертв, на відміну від лібералізму – де можна все, бо мораль відносна, або ж, за Ф. Фукуямою, прийшла «моральна мініято-різація», за Вульфом «безтурботний моральний релятивізм» [9, с. 57, 99], за С. Бандерою, «практична мораль» (с. 251).

Які стосунки поміж ідеєю та людиною? Мабуть, як між душою та тілом: «Найкращі ідеї й програми не спроможні формувати життя й розвитку, доки не знайдуться їх апостоли і борці, люди сильних характерів, віри, запалу, посвяти і чину» (с. 312), себто «ядро, що ніколи не зійде на манівці» (с. 263). Дванадцять юнаків і юнок на Варшавському процесі, 23 – на Львівському – це цвіт зі цвіту української націоналістичної ідеї. Середній вік підсудних не перевищував 25 років, наймолодшій не виповнилося і 16. Захисник Роман Криштальський вигукнув: «Та це же ціліт української молоді!» [4, с. 90]. Перед війною ОУН нараховувала понад 20 тисяч членів,

«Всілякі пристосування власних ідеологічних і програмових засад до зовнішніх впливів, викривлювання чи применювання їх відповідно до тактичних вимог на відтинках нашої діяльності в чужому чи ворожому середовищі підкотує самі основи визвольної боротьби».

«Основна частина боротьби революційної організації з ворогом – це і є боротьба за душу людини, за ідейний вплив на цілий народ, за поширення ідеї й концепції визвольної революції серед найшириших мас народу, захоплення їх цією ідеєю і через це присвдання їх на бік визвольної боротьби».

УПА – понад 300 тисяч (з них 156 тисяч загинуло), у тюрмах Західної України большевики закатували близько 26 тисяч українців, із Західної України у 1939-1941 році за судом і без суду вивезено до московських тюрем понад мільйон осіб. Онаціоналістичнення України відбулося!!! Убивали не тих, хто мав гроші, а тих, хто був національною ідеєю – «галовим руйнem наймогутніших історичних здвигів» (с. 249).

Історію тривання націоналістичної ідеї як фундаменту творення держави перервано. Натомість конституційно запроваджено «ідеологічну багатоманітність» (стаття 15). Зауважимо, що С. Бандера ніколи не абсолютизував націоналістичної ідеології, чим кардинально відрізнявся від комуністичного тоталітаризму, а навпаки, поривав до ідеологічного змагання творення держави на національній основі: «За політично-світоглядовим розумінням ОУН, монопартийна система в державному житті та в державній формі не відповідає потребам повного і здорового національного розвитку. В державній організації народу мусить бути місце для політичної диференціації, кристалізації і вільного розвитку політичних угруповань та для здорового, творчого змагання поміж ними. Самі ж державні органи у виконуванні своїх функцій мусять стояти на позиціях понадпартийних: насамперед обати про добро цілості, а далі справедливо захищати інтереси всіх позитивних складових частин» (с. 27–28) і обов'язково, вступаючи у міжнародні зв'язки з різними державами, дивитись не тільки на те, «яку матеріальну й фізичну силу має якесь держава, або група держав, але одночасно, чи радше навіть насамперед, треба дивитися на їх ідеальну настанову і напрямок політики, бо якщо ці диспонуючі фактори не є в порядку, тоді сила йде нінацю» (с. 247).

Водночас визнання багатопартійності та ідейного розмаїття аж ніяк не має призвести до розмивання меж між політичними партіями, ідеї яких і є головними політичними рубіконами: «Основні ідеї мусить бути чинником сталим, незмінним. Якщо почати їх міняти, досостовувати за тактичними міркуваннями до настанови різнофідних елементів, тоді ці ідеї відразу втрачають свою пориваючу силу, а революційний рух розгублюється і заникає» (с. 287). Теперішня реальність – найкраще підтвердження наскрізне політичне пристосуванство. Відтак суспільство, що схильне до постійного перетасовування норм і правил, ставатиме щоразу більше дезорганізованим, атомізованим, ізольованим і нездатним реалізувати спільні цілі та завдання [9, с. 22]. С. Бандера пропонує красиву метафору для політичних пристосуванців: «Ідейно-світоглядові переконання, політичне кredo, послідовність у життєвому прямуванні, особиста честь, гідність і добре ім'я – це не чоботи, які можна почистити, а то й викинути, замінявши новими» (с. 348). Ідея – не річ, нею не обміняєшся; ідея – душа – нею житимеш, звідси трактування «ідейно-політичної настанови народу як основного питання визволення та цілого майбутнього нації» (с. 496).

У пристосуванському і розхитаному суспільстві цілком неминуче втратити орієнтири, і аж так, що численні політики й науковці досі ніяк не вимудрюють, що таке **національна ідея**. Відомо, що геніяльне завжди просте і глибоке: «...національна ідея – ідея самостійності, державної незалежності кожної нації. І ці позитивні, корінні ідеї з властивим динамітом противільшевицької революції» (с. 231). На теперішній час національна ідея є „динамітом” для лібералізму.

«Імперіалізм російського народу – це явище історичного порядку, що міняє свої форми та методи дії, але у своїй істоті залишається незмінним».

«Ідейно-світоглядові перевонання, політичне крісло, послідовність у життєвому прямуванні, особиста честь, гідність і добре ім'я – це не чоботи, які можна почистити, а то й викинути, замінивши новими».

«Хто буде на невласнівих для нашого ґрунту світоглядових підвалах, той, навіть при добрій волі й найкращих намаганнях, не поставить нічого твірного, тільки помножить руйни».

Органічними складниками національної ідеї є *самобутність* і *самодостатність* – два береги бурхливої ріки життя нації. Провідник розгортає їхню сутність у протиставному дискурсі – у супротиві до московської загрози. Афористичним можна вважати його визначення національної та соціальної революції: «Соціальні революції символізують барикади, національні – дивізії» (с. 262). Якщо барикади – це символ протесту і безладу, то дивізії – це тактичні з'єднання нації не задля протесту, а для боротьби й утвердження. Сила нації як *самобутнього* витвору не лише в умінні не відступитися від «національного іншингту» (с. 167) і не зійти зі «світоглядових підвалин» (с. 140), але й у «попануванні різнопородності змісту і форм життя та багатства культур різних народів, ідея толерантності супроти чужих і відмінних культурних та соціальних варіостей і систем...» (с. 47). Ці дві засади цілком протистоять «московсько-більшевицькій нетерпимості та ненависті до всього, що відмінне, небольшевицьке, та зроблене з почуттям своєї нижчості жадоби піднести чужі культури і цілі народи, нівелювати життя усіх людей, усіх народів під одну мірку й смак більшевицького режиму» (с. 47).

Із плином часу, хоч і з певними застереженнями, можна доєднатися до оптимістичного висновку С. Бандери про збережену українську самобутність і, хоч і не доконечний, але крах комуністичної системи, принаймні як розпаду СССР: «Тепер уже можна ствердити, що більшевицький плян змінити духовість, характер і наставлення уявлених народів систематичним знищуванням непокірних і провідних національних елементів та вихованням нових генерацій в комуністичному дусі, в повній ізоляції від національних традицій і в протиставленні до них – склахував і виявився нездійсненим. Не зважаючи на,

безперечно дуже важкі втрати, яких від цих його практик зазнала національна субстанція поневолених большевизмом народів, корені національної самобутності живуть далі і з них постійно відростають нові здорові паростки» (с. 537).

Не менш важливим для сили й утвердження нації є усвідомлення власної *самодостатності*. Саме геополітичне становище України покликане укріпити в ній розрахунок на власні сили, і навіть більше «при цьому вона виконуватиме важливу місію шифшого значення і для інших народів, здійснюючи та захищаючи універсальне гасло: «воля народам – воля людині!» (с.628–629). Категорично відкидаючи будь-яке чи то внутрішнє, чи зовнішнє пристосуванство, навіть як позірні «тактичні вимоги» (с. 136), С. Бандера ставить за приклад Романа на Шухевича: «Ставка на власні сили, на власні змагання, що є основою визвольної концепції ОУН, була в Романа Шухевича справою глибокого переконання і керівною засадою дій» (с. 308–309). Зрештою, його власна позиція у стосунках з гітлерівською Німеччиною свідчить найпереконливіше: Провідник категорично відмовився скасувати Акт проголошення Української Держави 30 червня 1941 року у Львові і почав активне розгортання місцевих адміністрацій, зауваживши на це помічників державного секретаря Кундтова: «Я хотів би ще раз сформулювати й наголосити, що ... віддаючи свої накази, я не спирається на жодні німецькі органи влади, й ні на жодні угоди з німецькою владою, а тільки на мандат, який я мав від українців. Будівництво й організація життя на Україні неможливе без українців, жителів своєї етнічної території» [4, с. 164]. У німецькому документі № 137 від 14 серпня 1942 року (С. Бандера у цей час вже був ув'язнений у німецькому концтаборі) зазначено, «ОУН, нелегальний рух Бандери, діє надзвичайно радикаль-

«Було ясно, що у відношенні гітлерівської Німеччини не можна було сподіватися на успішність переговорів, ставлення вимог, переконувань тощо. Такі заходи були заздалегідь засуджені на неуспішність і могли мати значення тільки тактичних заходів, щоб мати й такі козирі і щоб приховати підготову до дій по іншій лінії. Справжня ж самостійницька політика мусла йти шляхом доконаних фактів, власної ініціативи, не оглядаючись на політику Німеччини, а коли треба, то виразно проти неї».

«Ми хочемо жити у згоді і взаємному шануванні з усіма народами доброї волі. Такі самі права визнаємо за іншими народами, за які боремося для себе. Не хочемо бути ані об'єктом, ані спричинником поневолення, визиску і кризи. Ми боремося активно за волю і правду не тільки тому, що їх потребуємо для себе, але передусім тому, що Бог дав людям ці скарби і такі закони, а основою нашої волі єйти за волею Божою. Такі ідеино-моральні засади не допустають ніколи до того, щоб Україна була спільнечюю Москви в її противародному загарбницькому імперіялізмі».

но і намагається затоптати активні верстви молоді, щоб звільнити їх від німецького впливу. Використовуються всі засоби, щоб шляхом пропаганди викликати серед українців відразу до німців» [4, с. 175].

На еміграції Провідник теоретично осмислив і підсумував роль німецького і будь-якого іншого зовнішнього чинника в українській історії: «Було ясно, що у відношенні гітлерівської Німеччини не можна було сподіватися на успішність переговорів, ставлення вимог, перевокупувань тощо. Такі заходи були заздалегідь засуджені на неуспішність і могли мати значення тільки тактичних заходів, щоб мати й такі козирі і щоб приховати підготову до дій по іншій лінії. Стравожна ж самостійницька політика мусіла йти шляхом доконаних фактів, власної ініціативи, не оглядаючись на політику Німеччини, а коли треба, то виразно проти неї» (с. 87). Понад усе ставлено незалежність «української політики, яка керується тільки українською рацією, а не кокетуванням (безуспішним!) із сторонніми силами» (с. 88).

З усвідомлення національної ідеї та її двох визначальних засад – самобутності і самодостатності – формується образ самостійної Соборної Української Держави, яку можна здобути «тільки послідовною боротьбою цілого народу, а неможливо й здобути хоч би найсильнішими правними претензіями й аргументами» (с. 486). Як згадував С. Бандера, «особливий вплив на кристалізацію мосії національно-політичної свідомості мали величні святкування і загальне одушеневлення злуки ЗУНР з УНР в одну державу в січні 1919 року» [2, с. 4]. Провідник наголошує на потребі модерного характеру державницької традиції, яку аж пік не варто зводити «до життя музеїв», а навпаки – «щоразу пов'язувати з актуальними державницькими змаганнями, сприяти тому, щоб

була дотримана історична нефінаністськість поміж теперішніми державницькими змаганнями і традицією з минулого, і то головно, щодо позитивного змісту» (с. 37).

Усі визначальні чотири концепти БОГА, ДУШІ, ДУХОВОСТИ, ІДЕЇ тим чи тим способом потрапляють в антагонізм до найнебезпечнішого ворога – російського імперського більшевизму. Бандери-ну візію російського більшовизму можна звести до п'ятьох концепційних засад:

Перше. Вкорінення більшовизму на московських теренах випливає з хворобливої імперської ментальності росіян захоплювати, принижувати, визискувати. З огляду на це, «Росія є тільки одна – імперіалістична, і так буде доти, доки російський імперіялізм не буде досягнути розторошенній, а російський народ не вилікується з нього через пізнання, що його імперіялізм приносить йому самому найбільше лиха – жерте, терпіння і падіння. До цього ще далеко...» (с. 226).

Друге. Зміна влади у Росії – це не зміна імперської ідеології у ставленні до України: «Якщо завтра на зміну більшевизму прийде інша форма російського імперіялізму, то він так само насамперед звернеться всіма своїми силами проти самостійності України, на її поневолення. Російський народ, як і досі, буде нести той імперіялізм, робитиме все, щоб тримати Україну в поневоленні. На це виразно вказує стан політичної думки і настанова російської маси, всіх російських політичних середовищ, як комуністичних, так і антибільшевицьких. У всіх них живе крайня ворожість супроти ідеї державної окремішності, суверенності України» (с. 166).

Третє. Нацистсько-расистський гітлеризм і комуно-московський більшовизм походять з того самого джерела – імперської ментальності. На це неможливо вплинути через якісь моральні чи правові засади

«Якщо завтра на зміну більшевизму прийде інша форма російського імперіялізму, то він так само насамперед звернеться всіма своїми силами проти самостійності України, на її поневолення. Російський народ, як і досі, буде нести той імперіялізм, робитиме все, щоб тримати Україну в поневоленні. На це виразно вказує стан політичної думки і настанова російської маси, всіх російських політичних середовищ, як комуністичних, так і антибільшевицьких. У всіх них живе крайня ворожість супроти ідеї державної окремішності, суверенності України».

«Найкращі ідеї й програми не спроможні сформувати життя й розвитку, доки не знайдуться їх апостоли і борці, люди сильних характерів, віри, запалу, посвяти і чину».

«Між московським большевизмом-комунізмом і українським націоналізмом іде найважливіший змаг за душу українського народу».

— це можна лише знищити. Якщо пітлеризм було знищено, то російському імперіалізму світова спільнота створила якнайкращі умови для поглиблених модифікацій. С. Бандера розкриває сутність двох убивчих режимів: *«Гітлеризм виразно проголошував свій імперіалізм у формі расистської теорії*. Большевизм приховує свій московський імперіалізм під фармою інтернаціоналізму, класової солідарності пролетаріату, світової комуністичної революції. Все протиставлення поміж ними, від ідеологічного починаючи, аж до воєнної розправи, за своєю сутністю було конкуренційною боротьбою двох подібних імперіалізмів за панування на тому самому просторі, а не боротьбою двох протилежніх світоглядів, ідеологій, суспільно-політичних систем» (с. 162–163).

Четверте. Московський імперіалізм за головну місієнсь мас не лише самобутність нації, але ідентість і свободу окремої індивідуальності: *«Ідея гідності і пошанування людини, її вільного розвитку, власної ініціативи, творчого та достойного самовключення в гармонійний уклад зірного національного і суспільного життя є діаметрально протилежна до більшовицької тиранії, уярмлення і визискування людини, топтання її гідності, півечення свободи»* (с. 46).

П'яте. Утвердження московського режиму можливе лише за умови знищення основних українських концептів — БОГА, ДУШІ, ДУХОВОСТИ та НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ. Саме на них і спрямовано головний московський удар: *«Вона (Москва) зміряє до систематичного оточення української національної субстанції, до виполокання з душі й життя українського народу всього національного змісту»* (с. 356).

Очевидець судового процесу над замовним убивцею С. Бандери Карл Андерс, на перший погляд, констатував парадокс: це вбивство — одна з найтяж-

чих поразок Спільнотного Союзу в холодній війні [2, с. 27]. Смерть обернулася Життям. Злочин – Каяттям (убивця Бандери розкаявся і самовільно зізнався в замовному атентаті). Неволя – Незалежністю. А до Свободи – ще не раз умирати і воскресати...

25 травня 1958 року, за півтора року до власної наглої смерті, С. Бандера виголосив промову над могилою вбитого Є. Коновалця, окрім слова з якої змушують серце завмерти: «Розділені кордоном смерти, але з'єднані зв'язком віри, ідеї і любові – живі та померлі можуть собі взаємно помагати перед Богом і через Бога» (с. 631). Знаково, що одне зі значень слова бандера – зв'язок: ідейно-духовий зв'язок поколінь міцніший за кам'яні фортеці. Майбутнє завжди виростає з фундаменту минулого.

Література

1. Бандера Степан. Перспективи української революції. – Дрогобич, 1998. – 640 с.
2. Вбивство Степана Бандери. – Львів, 1993. – 355 с.
3. Гайдептер Мартін. Дорогою до мови. – Львів, 2007. – 230 с.
4. Гордасевич Галина. Степан Бандера: людина і міф. – Львів, 2008. – 207 с.
5. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Дрогобич, 1991. – 341 с.
6. Мельник Григор. Степан Бандера // Дзвін. – 2009. – № 1. – С. 93–98.
7. Цар Ігор. За що ми любимо Бандеру. – Львів, 2009. – 47 с.
8. Посівнич Микола. Життя, присвячене свободі // Дзвін. – 2009. – № 1. – С. 74–98.
9. Фукуяма Френсис. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. – Львів, 2005. – 376 с.

Умовні скорочення

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В семи томах. – Т. 1. – К., 1982.

SL – Słownik języka polskiego przez S.-B. Linde. – T. 1. – Lwów, 1854.

SPR – Słownik polsko-rosyjski. – Москва-Варшава, 1980.

«Ідейно-політична настанова народу – це основне питання визволення та цілого майбутнього нації».

«Плуг національної революції переоре ціле життя, а найважливіше – підйиме на поверхню нові, придавлені сили, видвигне нові таланти, нові активні й провідні кадри».

«Життя – це заглиблення у почуття»

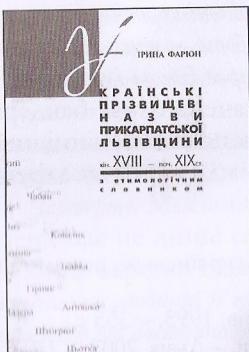
Ірина Фаріон

«Закони вмирають,
книги – ніколи»

Е. Бульвер-Літтон

Ірина ФАРІОН – мовознавець і політик, лауреат премій ім. Олекси Гірника (2004 р.) та Бориса Грінченка (2008 р.). Доцент катедри української мови Національного університету «Львівська політехніка», народний депутат України VII скликання від ВО «Свобода».

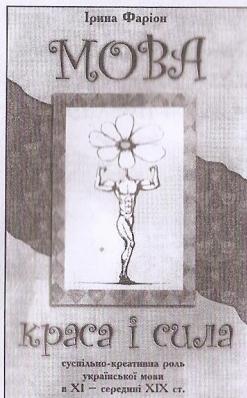
Автор монографій:

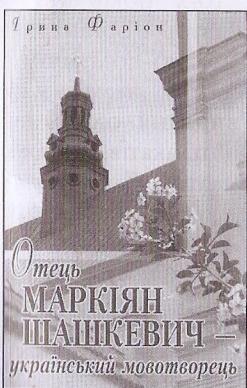
«Українські прізвищеві назви
Прикарпатської Львівщини
кінця XVIII – поч. XIX ст.
(з етимологічним словником)
(2001 р.)

«Правопис – корсет мови?
Український правопис як
культурно-політичний вибір»
(2004–2011 рр.)

«Мова – краса і сила:
Сучасно-художня роль
мови
в XI – середині XIX ст.»
(2007, 2009, 2010, 2011 pp.)

«Отець Маркіян Шашкевич –
український мовотворець:
лінгвістичний феномен на тлі
світового романтизму»
(2007, 2011 pp.)

«Те, що зраджують,
– згодом починають ненавидіти».

Iryna Farion

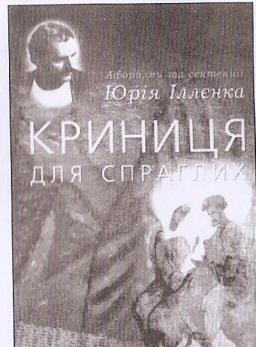

«Мовна норма: знищення,
пошук, віднова»
(2009, 2010, 2013 pp.)

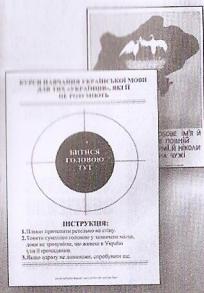
∞

«Розчаровані нічого не створюють. Створюють зачаровані».

Ірина Фаріон

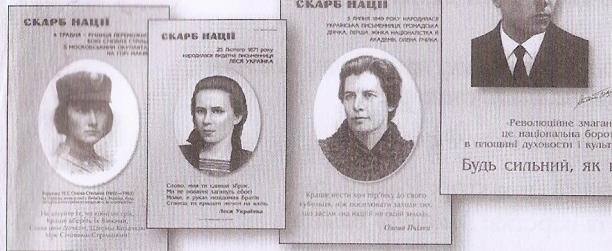

Автор ілюстрацій: Олег Ілченко. Автор карикатури: Юліан Нагуя

Укладач афоризмів та сентенцій Юрія Ілленка «Криниця для спраглих» (2010 р.), а також сортьєн наукових та публіцистичних статей.

Автор рекламного проспекту з висвітлення політичної діяльності українських провідників «Скарб нації» (2006–2012 рр.)

Автор безперервної рекламної акції з культури мовлення у транспорті, громадських установах та дошкільних закладах «Говорімо правильно і красиво»

Автор проекту «Від книги до мети»

(2011–2013 рр.), що покликаний популяризувати сучасну українську наукову і художню книжку та інші жанри культури та мистецтва через живі зустрічі зі знаковими інтелектуальними та націонцентричними особистостями доби.

«Без ідеального матеріяльне вироджується».

Ірина Фаріон

Науково-публіцистичне видання

ФАРІОН Ірина Дмитрівна

*Степан Бандера – практик, теоретик, містик
націоналістичного руху*

Лекція Ірини Фаріон

Літературний редактор: Ірина Фаріон

Дизайн та верстка: Михайло Бондар

Підписано до друку 1.02.2013

Папір офсетний. Друк офсетний.

Гарнітура “Garamond”. Наклад 3 000 прим.

Фаріон І.Д.

Ф 24 Степан Бандера — практик, теоретик, містик націоналістичного руху: Лекція. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. — 36 с. + компакт-диск.

ISBN 978-966-428-296-0

«*Степан Бандера – практик, теоретик, містик націоналістичного руху*» — лекція Ірини Фаріон, яку вона виголосила у численних містах України й Америки з нагоди столітнього ювілею Провідника. Це перший аналіз теоретичних праць Степана Бандери як яскравого представника філософії революційного ідеалізму. Прочитання теоретичної спадщини С. Бандери здійснено за його визначальними концептами сприйняття світу: Бог, Душа, Духовість, Ідея — чотири головних опори мислення та дій Провідника.

ББК 36.3 (4УКР) 62

25 травня 1958 року, за півтора року до власної наївої смерті, С. Бандера виголосив промову над тощилою вбітого С. Коновалця, окремі слова з якої змушують завмерти: "Розділені кордоном смерті, але з'єднані зв'язком віри, ідеї і любови - живі та померлі можуть собі взаємно помагати перед Богом і через Бога".

Знаково, що одне зі значень слова бандера - зв'язок: ідеино-духовний зв'язок поколінь міщніший за кам'яні фортеці. Майбутнє завжди виростає з фундаменту минулого.

Будьмо сильні, як Він.